

**KLÍČ KE CVIČENÍM
Z PRACOVNÍHO SEŠITU
DĚJEPIS 7**

KLÍČ KE CVIČENÍM – PRACOVNÍ SEŠIT DĚJEPIS 7

strana 4

1. Středověk je období mezi **5.** a **15.** stoletím. Za počátek středověku v západní a jižní Evropě považujeme rok 476, kdy zanikla **západořímská říše**. Ve střední, východní a severní Evropě navazuje středověk rovnou na **pravěk**, v těchto zemích neproběhlo období **starověku**. Konec středověku je spjat se zánikem **byzantské říše**, v roce 1453 dobyli Turci její hlavní město **Konstantinopol**. V roce 1492 doplul **Kryštof Kolumbus** do **Ameriky**. Ve střední Evropě (včetně Českých zemí) považujeme za konec středověku nástup **Habsburků** na český trůn. Středověk dělíme na **raný, vrcholný** a **pozdní**.
2. 1. byzantská, 2. západořímská, 3. klínové, 4. Spartakus, 5. pyramidy, 6. Habsburkové, 7. Turci, 8. Konstantinopol. *Tajenka:* Kolumbus, objevil Ameriku.
1. Lidé ve středověku si **nebyli** rovni. Mohli být osobně **svobodní**, nebo nesvobodní. Podle toho měli jiná **práva** a povinnosti. Zvláštní postavení měli **kněží** a **řeholníci**. Nejpočetnější skupinu obyvatel tvořili **poddaní** (rolníci a **řemeslníci**), nad nimi stála vyšší a **nížší šlechta**. Špičkou společnosti byl **panovník**.
2. *přesmyčky:* rolníci, duchovenstvo, šlechta, panovník, řemeslníci.
3. *pyramida; odshora:* panovník, šlechta, duchovenstvo; rolníci a řemeslníci.
1. Panovník byl držitelem veškeré **půdy**, kterou mohl za prokázanou službu **propůjčit** komukoli ze svobodných obyvatel země. Zároveň stanovil podmínky této držby půdy. Podmínečnou držbu půdy označujeme jako **léno**. Ten, kdo takto propůjčenou půdu přijal, se nazýval **leník**. Panovník nejčastěji propůjčoval půdu členům své bojové **družiny**.
2. 1. rolníci, 2. duchovenstvo, 3. léno, 4. panovník, 5. Kryštof Kolumbus. *Tajenka:* leník.
1. Šlechta vznikla z družiny **kmenového náčelníka** a později tvořila družinu **panovníka**. Za své služby panovníkovi od něj dostávala půdu jako **léno**. Nejspolehlivější bojovníci dostávali do správy **hradiště**, později **hrady**. Šlechta zastávala důležité **úřady**. Její politická moc **rostla** na úkor **panovníka**. Nížší šlechta pocházela z řad **svobodných rolníků**.
2. 1. d), 2. g), 3. h), 4. f), 5. b), 6. e), 7. c), 8. a). *Tajenka:* rytíř, erb.

strana 6

1. Duchovenstvo tvořili **kněží, řeholníci** a **jeptišky**. Církevní obvody spravovali **biskupové** a **arcibiskupové**. Mniši a jeptišky se při vstupu do kláštera vzdávali osobního **majetku**. Část dne věnovali **modlitbám**, část dne manuálně **pracovali**. Kromě toho studovali **náboženské** texty nebo **přepisovali** knihy. Středověké kláštery proto považujeme za střediska **vzdělanosti**.
2. 1. ne – C, 2. ne – E, 3. ano – L, 4. ano – I, 5. ano – B, 6. ne – Á, 7. ano – T. *Tajenka:* celibát – zákaz manželství duchovenstva.
1. Poddaní tvořili **nejpočetnější** skupinu středověké společnosti. Řadíme mezi ně osobně nesvobodné **rolníky** a **řemeslníky**. **Nevlastnili** půdu a byli podřízeni panovníkovi, **šlechtě** nebo **církvi**. Poddaní byli zatíženi povinnostmi, patřily k nim zejména daně a **naturální** odvody. Navíc museli pracovat **zdarma** pro svou vrchnost. Tato práce se nazývá **robota**. Církvi poddaní odváděli desetinu z **úrody** nebo z výrobků, tedy tzv. **desátek**.

strana 7

2. 1. panovník, 2. daně, 3. šlechta, 4. duchovenstvo, 5. robota, 6. desátky, 7. léno, 8. jeptišky, 9. kláštery. *Tajenka:* naturálie.
1. *Středověká města zakládali:* panovníci, šlechta, církev. *Měšťané se živili zejména:* řemeslem, obchodem, provozováním hostinců.
1. Křesťanství je monoteistické náboženství – křesťané uctívají **jednoho Boha**. Za zakladatele křesťanství je považován **Ježíš**, který žil v 1. století. Posvátnou knihou křesťanů je **Bible**. Roku 1054 se jednotná křesťanská církev rozdělila na 2 větve: **východní** a **západní**. Západní křesťanské církvi se říká **katolická**, v jejím čele je **papež** se sídlem v **Římě**. Východní církev se nazývá **pravoslavná**, v jejím čele jsou **patriarchové** jednotlivých církevních obvodů. Nejvýznamnějším centrem východní církve se stala **Konstantinopol**.
2. 1. ano – K, 2. ne. Ř, 3. ano – Í, 4. ne – Ž. *Tajenka:* kříž.

strana 8

1. Francká říše vznikla ze zaniklé **západořímské říše**. Prvním králem byl Chlodvík I., po jeho smrti vládli **slabí** panovníci. Moc získali královští správci – **majordomové**. Nejznámějším z nich byl **Karel Martel**. Roku 732 v bitvě u Potiers porazil **arabské** vojsko a zabránil jeho pronikání dál do **Evropy**. Nejznámějším franckým panovníkem je **Karel Veliký**, který byl roku 800 korunován **císařem římské říše**. Karel Veliký se snažil obnovit **antickou** vzdělanost, proto toto období někdy nazýváme karolinskou **renesancí**. Vzniklo nové písmo – karolinská **minuskula**, která zavádí **malá** písmena. Po smrti Karla Velikého se francká říše rozdělila na **tři** části. Ze západo-francké říše vnikla např. **Francie**. Z východofrancké říše vznikla **Svatá říše římská**.

2. 1. ano – R, 2. ne – E, 3. ano – N, 4. ne – E, 5. ano – S, 6. ne – A, 7. ne – N, 8. ne – C, 9. ano – E. *Tajenka*: renesance.
3. 1. minuskula, 2. Karel Martel, 3. majordom, 4. Chlodvík, 5. Arabové, 6. Avary, 7. renesance, 8. tři. *Tajenka*: Karlovcí – panovnický rod ve francké říši.

strana 9

1. Po zániku západofřímské říše v roce 476 východofřímská říše **nezanikla**, nazýváme ji **byzantská říše**. Jejím hlavním městem byla **Konstantinopol**, dnešní **Istanbul**. Státním náboženstvím bylo **pravoslavné křesťanství**. Největší rozkvět říše nastal v 6. století za vlády císaře **Justiniána**, kdy dosáhla byzantská říše **největšího** územního rozsahu. Jeho občanský **zákoník** se stal právním vzorem pro další státy. Nejvýznamnější stavbou této doby je chrám **Boží Moudrosti** v **Konstantinopoli**. Byzantské chrámy jsou zdobeny **ikonami** (obrazy svatých), **mozaikami** (obrazy z různobarevných kostiček) a nástěnnými malbami. Po Justiniánově smrti říše **slábla**. Roku 1453 dobyli Konstantinopol **Turci** a byzantská říše **zanikla**. V raném středověku se do Evropy, dokonce i na území dnešní České republiky, šířila byzantská vzdělanost a **křesťanské** náboženství.
2. 1. ikony, 2. stavitelství, 3. Justinián, 4. pravoslavná, 5. Konstantinopol, 6. Boží Moudrosti, 7. Turci, 8. kopule. *Tajenka*: Istanbul.
3. mozaiky – obrazy z kostiček, Konstantin, Metoděj – přinesli křesťanství na Moravu, patriarcha – duchovní v pravoslavné církvi.
4. 1 – kopule, 2 – mozaika, 3 – nástěnná malba, 4 – ikona.

strana 10

1. Arabský poloostrov leží na spojnici **obchodních** cest mezi **Evropou** a **Asií**. Většinu povrchu tvoří poušť. Původní kmeny Arabů žily **kočovným** životem, říkalo se jim **beduíni**. V 7. století je sjednotil **Muhammad**, zakladatel nového náboženství – **islámu**. Jeho stoupencům se říká **muslimové**, vyznávají jediného boha – **Alláha**, posvátnou knihou je **Korán**. Rok, kdy byl Muhammad vyhnán z **Mekky**, je počátkem **muslimského** kalendáře. Po smrti Muhammada došlo k **rozšíření** arabské říše. V 8. století pronikli Arabové přes Afriku na **Pyrenejský** poloostrov. Jejich další výpady do Evropy ukončila bitva u **Poitiers**. V době největšího rozmachu arabská říše sahala z východu od **Indie** přes Arabský poloostrov a severní **Afriku** až do **západní** Evropy. V 10. století se arabská říše rozpadla na menší celky – **chalífáty**. Na **Pyrenejském** poloostrově se Arabové udrželi do r. 1492.
2. 1. Muhammad, 2. Mekka, 3. poušť, 4. muslimové, 5. Karel Martel, 6. Alláh, 7. islám, 8. Indie, 9. obchodníci, 10. Osman, 11. korán, 12. beduíni, 13. Justinián. *Tajenka*: mešita – chrám k uctívání Alláha, minaret – věž, součást mešity odkud se svolává k modlitbě.
3. Arabové vynikali jako obchodníci, do Evropy přiváželi luxusní zboží a nové plodiny (rýže, bavlna, cukrová třtina) a v řadě vědních disciplín (např. matematika, medicína, fyzika). Arabové do Evropy rozšířili arabské číslice původem z Indie.

strana 11

1. Pravlast Slovanů se nacházela mezi řekami **Vislou** a **Dněprem**. Odtud se začali kolem roku 500 stěhovat **třemi** směry. Mluvíme o druhé vlně **stěhování** národů. Příčinami opuštění pravlasti byly zejména její **přelidnění**, nedostatek úrodné **půdy** a útoky **Avarů**. První Slované se na našem území usadili počátkem **6. století** v blízkosti **řek** na **jižní** a střední **Moravě** a ve středních **Čechách**. Před Slovaný na našem území žili **Germáni**. Hlavním zdrojem obživy bylo **zemědělství**. Slované používali **dvojplošný** hospodaření, což znamená, že část půdy – **jařinu** – oseli a druhou část, tzv. **úhor**, nechali ležet ladem. První Slované na našem území byli **pohané** a uctívali **více bohů**. Žili v obydlí zvaném **polozemnice**.
2. 1. Čechy, 2. Polsko, 3. Slovensko, 4. Rusko, 5. Bělorusko, 6. Ukrajina, 7. Srbsko, 8. Bulharsko, 9. Chorvatsko, 10. Slovinsko, 11. Makedonie.
3. a) 1. polozemnice, 2. úhor, 3. Dněpr, Visla, 4. Avarů, 5. praslovanština, 6. jařina. *Tajenka*: Morana byla bohyně vyhánění smrti a přinášení jara, b) např. Perun, Mokoš, Stibog.

strana 12

1. V 6. století přišli do oblasti střední Evropy **Avaři** – kočovné kmeny z Asie. V první polovině 7. století se vztahy mezi nimi a Slovaný zhoršily a Slované se proti Avarům začali **bouřit**. Do čela obrany Slovanů se na území **Moravy** a **Čech** postavil francký kupec **Sámo**. Po porážce Avarů byl zvolen vládcem **kmenového** svazu zdejších Slovanů; vznikla tak „**Sámová říše**“. **Nejednalo se** o centralizovaný stát. Dalším nepřítelem Slovanů byla **francká říše** v čele s králem **Dagobertem I.** Roku 631 v bitvě u **Wogastisburgu** Sámo **vyhrál**. Po jeho smrti došlo k **zániku** říše.
2. 1. francká, 2. Dněprem, Vislou, 3. kupec, 4. zemědělství, 5. kmenový svaz, 6. Wogastisburg, 7. Avarů, 8. Dagobert. *Tajenka*: Fredegar, je známý díky své **kronice**.
1. Prvním státním útvarem na našem území byla **Velká Morava**, jejíž centrum se nacházelo na jižní **Moravě** a na jižním **Slovensku** v úrodné oblasti kolem řek **Moravy**, **Dyje** a **Dunaje**. Většina obyvatel žila ve **vesnicích**, nevýznamnější velmoži s družinou žili v **hradištích**, která se postupně stala středisky **řemesel** a **obchodu**.

V době válek poskytovala **útočiště** i okolním obyvatelům. Součástí hradiště byl palác a **kostel**. Mezi nejznámější hradiště patří **Mikulčice**, **Staré Město** a Pohansko. Velká Morava vznikla spojením dvou knížectví – **moravského** a **nitranského**. Jejím zakladatelem byl kníže **Mojmír** (zakladatel rodu **Mojmírovců**), který porazil **nitranského** knížete **Pribinu**. Mojmír se obával **východofrancké** říše, a proto platil jejímu panovníkovi poplatek za **mír**.

2. Mikulčice, Staré Město, Pohansko.

strana 13

3. 1. ano – P, 2. ne – R, 3. ano – I, 4. ano – B, 5. ne – I, 6. ne – N, 7. ne – A. *Tajenka*: Pribina – byl nitranský kníže.
4. Po smrti Mojmíra I. se stal velkomoravským knížetem **Rastislav**, který **neplatil** poplatek za **mír východofrancké** říši. Hledal proti ní spojence. Našel ho v **byzantské** říši. **Byzantský** císař poslal roku 863 na Velkou Moravu bratry **Konstantina** a **Metoděje**, aby zde šířili **křesťanství**. Na rozdíl od franckých kněží sloužili bohoslužby ve **slovanském (staroslověnském)** jazyce. Konstantin sestavil pro zápis staroslověnštiny písmo zvané **hlaholice**. Do staroslověnštiny přeložil část **Bible**. Oba bratři museli v **Římě** obhajovat bohoslužbu ve **slovanském** jazyce. Metoděj byl vysvěcen na **arcibiskupa**.
5. 1. hlaholice, 2. Mojmír, 3. Avaři, 4. Metoděj, 5. Konstantin, 6. Ježíš, 7. Rastislav, 8. staroslověnština. *Tajenka*: Hradiště je opevněná stavba.
6. 1. ano – C, 2. ano – Y, 3. ne – R, 4. ne – I, 5. ano – L. *Tajenka*: Cyril, jiným jménem Konstantin.

strana 14

7. Rastislavovým nástupcem na Velké Moravě byl **Svatopluk**, který uzavřel **mír s východofranckou** říší. Za jeho vlády dosáhla Velká Morava **největší** rozlohy. Po jeho smrti došlo ke sporům mezi jeho **syny**, což vedlo k **úpadku** říše. Kolem roku 900 zaútočili na Velkou Moravu **Maďaři** a **porazili** ji. Na počátku **10. století** Velká Morava **zanikla**.
8. 1. Sámo, 2. Pribina, 3. Mojmír, 4. Rastislav, 5. Svatopluk.
9. 1. d), 2. e), 3. b), 4. c), 5. f), 6. a).
10. Avaři, Sámo, velmož, Slovan.
11. a) Svatopluk, b) Rastislav, c) Konstantin, d) Mojmír.
12. 1. c), 2. c), 3. b), 4. b), 5. a), 6. c), 7. a).

strana 15

1. V 10. století ve východofrancké říši vymřel vládnoucí rod **Karlovců** a říši ohrožovaly nájezdy **Maďarů**. Český kníže **Václav** platil východofranckému králi Jindřichu **Ptáčníkovi** poplatek za **mír**. Po smrti Jindřicha **Ptáčníka** se ujal vlády Ota I., který díky pomoci českého knížete **Boleslava I.** porazil roku 955 **Maďary** na řece **Lechu**. Ota I. se snažil obnovit **císařství**, což se mu podařilo roku 962, kdy byl korunován v **Římě** na **císaře**. Vznikla tak **Svatá říše římská** – uskupení států pod vládou jednoho **panovníka**. Pokud římský král podnikl korunovační jízdu do **Říma**, korunoval ho **papež** na císaře. Prvním českým králem, který se stal římským císařem, byl **Karel IV.**
2. Podtržené státy: Česká republika, Belgie, část Francie, část Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemí, část Polska, Rakousko, Slovinsko, Švýcarsko.
3. 1. Václav, 2. Sámo, 3. Jindřich Ptáčník, 4. byzantská, 5. Konstantin, 6. Ota I., 7. Mojmír, 8. Rastislav, 9. Řím, 10. Boleslav I., 11. Lechu, 12. Karel IV., 13. Karlovci. *Tajenka*: Cáchy, Norimberk – významná města Svaté říše římské.

strana 16

1. **Maďaři** (také Uhři) pocházeli z asijských stepí. Na počátku 10. století rozvrátili **Velkou Moravu**. Definitivně porazil Maďary císař **Ota I.** s vojenskou pomocí českého knížete **Boleslava I.** roku 955 v bitvě na řece **Lechu**. Potom se Maďaři usadili v **Podunajské** nížině a začali vést **usedlý** způsob života. Prvním uherským králem se stal **Štěpán**.
2. a) 5, b) 1, c) 3, d) 2, e) 4.
3. Polský stát vznikl v 10. století mezi řekami **Odrou** a **Vislou**. Prvním doloženým polským knížetem byl **Měšek**, který přijal v Čechách **křesťanství**. Za manželku si vzal **Dobravu**, dceru českého knížete **Boleslava I.** Jejich syn **Boleslav Chrabrý** byl korunován prvním polským králem, na čas dokonce obsadil **Prahu**. Po smrti Boleslava Chrabrého došlo k **úpadku** polského státu.
4. 1. Hnězdo, 2. Lech, 3. Maďaři, 4. Měšek, 5. Dobrava, 6. Štěpán, 7. Lechu, 8. Boleslav, Ota, 9. Metoděj, 10. Boleslav Chrabrý, 11. kočovníci. *Tajenka*: zemědělství.

strana 17

1. V severní Evropě žily germánské kmeny **Vikingů**, kterým se v západní Evropě říkalo **Normané** (muži severu) a ve **východní** Evropě Varjagové. Severní Evropa **není** úrodná, rostou zde husté **lesy**. Z nich získávali Vikingové dřevo na stavbu **lodí** s **dračí** hlavou, kterým říkáme **drakkary**. Podnikali nájezdy podél evropského pobřeží, z nichž získávali válečnou kořist a nová **území**. Kolem r. 1000 dopula výprava Leifa Erikssona do **Severní Ameriky**.
2. 1. ano – V, 2. ne – I, 3. ne – N, 4. ano – L, 5. ne – A, 6. ano – N, 7. ano – D. *Tajenka*: Vinland.

1. Francouzské království vzniklo roku 987 ze **západofrancké** říše. Prvním francouzským králem se stal Hugo **Kapet**. Západofranckou říši napadali **Vikingové**, kteří zde zakládali osady. Západofrancký král proto udělil **Normandii** v léno jednomu vikinskému **náčelníkovi**, který měl zemi chránit před dalšími nájezdy. Normandský vévoda **Vilém Dobyvatel** se stal anglickým králem.

Ve 4. století opustili Anglii **Římané** a zůstalo tu původní obyvatelstvo – především **Keltové**, které přijalo **křesťanství**. Během stěhování národů přišli do Anglie **germánské** kmeny – **Anglové** a **Sasové**. V 8. století ovládli Britské ostrovy **Vikingové**, jejich nadvládu ukončil první anglický král **Alfréd Veliký**. Roku 1066 došlo k bojům o anglický trůn, z něhož vzešel vítězně normandský vévoda **Vilém Dobyvatel**, který zvítězil v bitvě u města **Hastings**.

2. a) *modře podtrženo*: Alfréd Veliký, Vilém Dobyvatel, Harald, Harold, Hastings, *červeně zakroužkováno*: Hugo Kapet, Paříž, západofrancká říše, Normandie; b) Vilém Dobyvatel – normandský vévoda, stal se králem Anglie

strana 18

3. 1. drakkary, 2. Normandie, 3. Hugo Kapet, 4. Keltové, 5. Hastings, 6. Anglové, Sasové, 7. Vilém Dobyvatel, 8. Václav, 9. Alfréd Veliký. *Tajenka*: Kapetovci.

4. d); 5. b).

1. Nejstarším státem východních Slovanů byla **Kyjevská Rus**. Jejím zakladatelem byl kníže **Oleg** z rodu **Rurikovců**. Významným panovníkem byl **Vladimír I.**, který přijal křesťanství z **byzantské** říše. Ve 12. století se **rozpadla na malá knížectví**.

2. 1. ano – R, 2. ano – U, 3. ne – R, 4. ano – I, 5. ne – K, 6. ne – O, 7. ano – V, 8. ano – C, 9. ne – I. *Tajenka*: Rurikovci.

strana 19

1. Koncem 9. století vznikl český stát, v němž vládl rod **Přemyslovců**. Prvním doloženým českým knížetem byl **Bořivoj**. V místech Pražského hradu vybudoval kamenný **kostelík**. Jeho syny byli **Spytihněv** a **Vratislav**. Po smrti Vratislava se měl vlády ujmout **Václav**. Místo něj zemi spravovala jeho matka **Drahomíra** a babička **Ludmila**, která vedla Václava ke **křesťanské** víře. Mezi oběma ženami docházelo ke sporům. Drahomíra nakonec nechala **Ludmilu** zabít. Aby se Čechy nestaly součástí východofrancké říše, začal Václav platit Jindřichu **Ptáčnickovi** poplatek za **mír**. S tím nesouhlasil Václavův bratr **Boleslav**, který nechal Václava zavraždit. Stalo se tak ve **Staré Boleslavi**.

2. 1. Ludmila, 2. Boleslav I., 3. Bořivoj, 4. východofrancká, 5. Uhři, 6. Vratislav, 7. Drahomíra, 8. Jindřich Ptáčník, 9. papež, 10. císař. *Tajenka*: Levý Hradec – byl sídlem českého krále Bořivoje.

3. 1. a) – S, 2. a) – T, 3. b) – Ř, 4. a) – Í, 5. b) – B, 6. c) – R, 7. a) – A. *Tajenka*: stříbra.

strana 20

1. Boleslav I. nechal razit první české mince **stříbrné denáry**, pro poddané zavedl pravidelné **daně**. Rozšířil území českého knížectví **na východ**. Budoval hrady, z nichž nejznámější je **Vyšehrad**. Válčil s východofranckým králem **Otou I.**, pak ale uzavřeli příměří a Boleslav I. mu platil **poplatek za mír**. Nakonec se Boleslav I. a **Ota I.** vojensky spojili proti **Maďarům** a porazili je v roce 955 na řece **Lechu**. Za Boleslava II. bylo v Praze založeno **biskupství**. Prvním biskupem byl **Dětmár** a druhým **Vojtěch** z rodu **Slavníkovců**. Během Boleslavovy vlády byl vyvražděn rod **Slavníkovců**.

2. 1. daně, 2. Dobrava, 3. Slavníkovci, 4. Vojtěch, 5. denáry, 6. Vyšehrad, 7. Libice, 8. Měšek, 9. Boleslav II., 10. Ota I., 11. Ludmila, 12. Maďaři. *Tajenka*: Abatyše Mlada, byla dcera Boleslava I.

3. **A. a)** Bořivoj – 4. V, **b)** Boleslav I. – 5. R, **c)** Boleslav II. – 7. A, **d)** Mojmír – 6. T, **e)** Václav – 1. I, **f)** Vojtěch – 9. S, **g)** Spytihněv – 8. L, **h)** Svatopluk – 2. A, **i)** Rastislav – 3. V. *Tajenka*: Vratislav.

B) český kníže, otec svatého Václava **C) Přemyslovcí**: Bořivoj, Boleslav I., Boleslav II., Václav, Spytihněv; *Mojmírovci*: Mojmír, Svatopluk, Rastislav, **D)** Vojtěch – Slavníkovec.

strana 21

1. Po smrti Boleslava II. došlo ke sporům o moc mezi jeho **syny**. Oldřich dobyl od Poláků zpět **Moravu** a vytvořil pevné **soustátí** Čech a **Moravy**. Po **Oldřichově** smrti se stal vladařem kníže Břetislav, který se vydal na válečné tažení **do Polska**. Ve městě **Hnězdno** ukořistil ostatky sv. **Vojtěcha**, neboť chtěl povýšit pražské biskupství na **arcibiskupství**, což se mu **nepodařilo**. Zavedl první český **zákoník** a **stařešinský** řád, podle něhož měl vládnout nejstarší žijící **člen vládnoucího** rodu. To se **neosvědčilo**. Pro mladší členy vládnoucího rodu zřídil údělná **knížectví** na Moravě.

2. 1. Znojemsko, 2. Oldřich, 3. Vojtěch, 4. biskupství, 5. Jaromír, 6. Brněnsko, 7. Olomoucko, 8. kníže, 9. stařešinský, 10. Hnězdno, 11. Slavníkovci. *Tajenka*: Jitka, Božena.

3. 1. d), 2. e), 3. a), 4. c), 5. b), 6. f).

4. a) správné pořadí: a) 4, b) 1, c) 3, d) 2, e) 5; b) Jitka.

strana 22

1. Prvním českým králem se stal **Vratislav II.**, který zasáhl do sporů císaře Jindřicha IV. s **papežem**. Tento královský titul byl **nedědičný**. Druhým českým králem byl **Vladislav II.**, který pomohl císaři **Fridrichu I.** Barbarossovi při obléhání severoitalského města **Milána**.
2. a) 6, b) 1, c) 4, d) 2, e) 5, f) 3.
3. **A. a)** Břetislav – unesl Jitku z kláštera, **b)** Václav – zabit bratrem, **c)** Boleslav I. – zavedl pravidelné daně, **d)** Boleslav II. – založení pražského biskupství, **e)** Vratislav II. – nedědičný královský titul, **f)** Oldřich – dobyl od Poláků Moravu, **g)** Bořivoj – první doložený panovník z rodu Přemyslovců;
B. Bořivoj, Václav, Boleslav I., Boleslav II., Oldřich, Břetislav, Vratislav II.

strana 23

1. Románský sloh se rozšířil mezi **11.** a **13.** stoletím. Vycházel ze stavitelství starověkého **Říma**. Základním stavebním materiálem byl **kámen**. Zdi byly **mohutné**. Klenba byla podepřena silnými **sloupy**, okna byla **malá** a **půlkruhová**. K dalším prvkům románského slohu patří zdobené vchody – **portály** a nástěnné malby – **fresky**. K románským církevním stavbám patří **rotunda** (malý kostel s kruhovým půdorysem) a **bazilika** (kostel obdélníkového půdorysu). Neznámější rotundy najdeme na **Vyšehradě** nebo na hoře **Říp**. Nejznámější je bazilika svatého **Jiří** na **Pražském** hradě. Nejstarším románským **hradem** je Přimda. **Legendy** jsou příběhy ze života svatých. Nejstarší kronika je **latinsky** psaná Kronika Čechů z 12. století, jejím autorem je **Kosmas**. Ve 14. století vznikla česky psaná **Dalimilova** kronika.
2. A. Stavby na obrázku: 1. bazilika, 2. rotunda. B. Apsida je součástí rotundy, výklenek za oltářem.
3. okno č. 3.
4. 1.d), 2. b), 3. e), 4.c), 5.a).

strana 24

1. V 11. a 12. století **vzrostl** počet obyvatel. Úrodné oblasti v nížinách byly **přelidněné**. Lidé začali osidlovat neobydlené oblasti, mluvíme o **kolonizaci**. Obyvatelé vesnic platili svému vlastníkovvi **poplatky**, noví osadníci od nich byli na čas **osvobození**. Museli vykácet nebo vypálit les; vypálení lesa říkáme **žďáření**. Následovalo odstranění pařezů – tzv. **klučení**. Popel sloužil jako **hnojivo**, dřevo se užívalo na stavbu **domů**. Hlavní stavby ve vesnici byly **kostel, kovárna a krčma**. V některých vesnicích měli svá sídla – **tvrze** – nižší šlechtici.
2. 1. ne – V, 2. ano – O, 3. ne – D, 4. ano – N, 5. ano – Í, 6. ne – M, 7. ano – L, 8. ne – Ý, 9. ne – N. *Tajenka*: vodní mlýn.
3. 1. rok: 1. pole – ozim, 2. pole – jařina, 3. pole – úhor; 2. rok: 1. pole – úhor, 2. pole – ozim, 3. pole – jařina; 3. rok: 1. pole – jařina, 2. pole – úhor, 3. pole: ozim.
4. V čele vesnice stál **rychtář**. Vesničané odváděli panovníkovi **daně**, šlechtě **poplatky** a různé **dávky**, církvi **desátky**. Domy na vesnici měly tři místnosti: síň, obytnou místnost a komoru. Ve 12. a 13. století se obdělávaná půda rozdělovala na **třetiny**, tento způsob nazýváme **trojpolní** hospodaření. Jedna třetina se osévala na podzim ozimem, druhá třetina se osévala na jaře **jařinou** a třetí část byl **úhor**, který sloužil jako pastvina. Lidé obdělávali půdu pluhem s železnou **radlicí**.

strana 25

5. 1. kříž, 2. žďáření, 3. rychtář, 4. tvrz, 5. kolonizace, 6. truhla, 7. kostel, 8. desátky, 9. jařina, 10. úhor, 11. trojpolní, 12. klučení, 13. jízba, 14. rotunda. *Tajenka*: Žďár, Lhota, Újezd.
1. Středověké hrady se stavěly z **kamene** na **vyvýšeném** místě. Sloužily k **ochraně** hranic a majetku. Hrady byly **správními** centry kraje. Podle toho, komu patřily, rozlišujeme hrady **královské** a **šlechtické**. Krále na hradě v době jeho nepřítomnosti zastupoval **purkrabí**. Na hradech se pořádaly **hostiny**, na kterých se jedlo **rukama**. Součástí hostin byla **vystoupení** dvorních i potulných umělců. Oblíbenou zábavou byly rytířské **turnaje** a **lov** zvěře.
2. a) hradby, b) padací most, c) brány s mříží, d) hradní příkop.
3. popište části hradu: 1. – útočištní věž, 2. – hradní palác, 3. – kaple, 4. – studna, 5. – hradební věž (bašta), 6. – padací most, 7. – věžová brána, 8. – hradba, 9. – cimbuří.

strana 26

4. a) Špilberk, b) Bítov, c) Karlštejn, d) Loket, e) Bezděz, f) Bouzov, g) Pernštejn, h) Křivoklát.
1. Středověké město bylo středisko **řemesel** a **obchodu**. Města vznikala na křižovatkách **obchodních** cest, u **brodů** řek a v blízkosti **hradů**. Podle toho, kdo město založil, rozlišujeme města **královská** a **poddanská** (založená **šlechtou** nebo církví). Města odváděla svým majitelům **poplatky**. K nejbohatším městům patřila **horní** města (např. **Kutná Hora, Jihlava**), v jejichž blízkosti se těžily **nerostné** suroviny, zejména **stříbro**. Město řídila městská **rada** složená z **konšelů**. V čele města byl **purkmistr**. Město chránily **hradby**, nejdůležitějšími budovami byly kostel a **radnice**, kde zasedala městská **rada**. Hygienické podmínky byly ve městech byly **špatné**, chyběl vodovod a **kanalizace**.

2. 1. košelů, 2. brod, 3. poddanská, 4. věnná, 5. purkmistr, 6. horní, 7. jarmarky. *Tajenka*: lokátor, hledal vhodné místo pro vznik města.

strana 27

3. **A.** *městská práva*: a) soudní – právo soudit místní měšťany, b) hrdelní – právo popravovat místní zločince, c) mílové – cizí řemeslník nesmí v okruhu jedné míle od města prodávat svoje zboží, d) trhové – právo pořádat trhy a jarmarky; **B.** várečné – právo vařit a prodávat pivo.
4. A. a) hradby, b) kanalizace, c) brány, d) vodovod, e) radnice, f) kašna, g) kostel, h) hostinec; vodovod a kanalizace.
5. Podle práv dělíme měšťany na **plnoprávné** (mohli zastávat **úřady**, museli platit **daně** a chránit město) a **neplnoprávné** občany (nemohli se stát **úředníky**). Podle majetku měšťany dělíme na **patricie**, střední vrstvu a **chudinu**. Zvláštní skupinu obyvatel měst tvořili **Židé**, kteří žili ve vlastních **čtvrtích**. Byli obviňováni ze smrti **Ježíše**. Měli zakázáno vlastnit **půdu** a provozovat **řemeslo**. Živili se jako **obchodníci** a finančníci. Docházelo k násilným akcím proti nim – **pogromům**. Cech bylo sdružení **řemeslníků** jednoho **odvětví** ve městě. Dohlížel na **kvalitu** a **cenu** výrobků a chránil řemeslníky před **konkurencí**.
6. 1. Kutná Hora, 2. pogromy, 3. várečné, 4. kolonizace, 5. brána, 6. cechy, 7. košelé, 8. Mělník, 9. Jihlava, 10. kostel, 11. patriciové, 12. hradba. *Tajenka*: tovaryš – učedník, který se vyučil určitému řemeslu, mistr – uměl řemeslo a vlastnil dílnu.

strana 28

7. *pojmy*: tovaryš, jařiny, purkmistr, desátky, chomout, ozimy, síň, úhor, kolonizace, trojpolní, brány, tvrz, mistr, košel, Jihlava, rychtář, cech.
8. 1. ne – G, 2. ano – H, 3. ne – E, 4. ano – T, 5. ano – T, 6. ano – O. *Tajenka*: ghetto.
9. a) Břetislav, nepatří – Božena, b) Boleslav I., nepatří – biskupství, c) Vladislav II., nepatří – pomohl Otovi proti Maďarům, d) Václav, nepatří – matka Ludmila.
10. **A.** a) 4., b) 1., c) 2., d) 3.; **A)** 3., **B)** 4., **C)** 1., **D)** 2.; **B.** Sámó – nejde o Přemyslovce ani Mojmirovce.

strana 29

1. Křížové výpravy vyhlášoval **papež** proti **pohanům**, muslimům a **kacířům**. Symbolem křížových výprav byl **kříž**. Vojákům se říkalo **křížáci**. První křížová výprava byla vyhlášena roku 1095 s cílem dobýt **Palestinu** a osvodit místa posvátná pro křesťany z rukou **muslimů**. Palestina byla po rozdělení římské říše součástí **byzantské** říše, v 7. stol. ji obsadili **Arabové** a v 11. stol. **Turci**. První křížová výprava **byla** úspěšná, křížákům se **podařilo** dobýt Jeruzalém, nejvýznamnější město Palestiny. Ve 12. a 13. stol. proběhly další křížové výpravy, na dobytých územích vznikly i křížácké **státy**, které koncem 13. stol. **zanikly**. Během křížových výprav vznikly rytířské řády, např. **templáři** a **johanité**.
2. 1. ne – H, 2. ne – U, 3. ano – S, 4. ano – I, 5. ne – T, 6. ano – É. *Tajenka*: husité.
1. Mongolové (též **Tataři**) byl **kočovní** národ pocházející ze střední **Asie**. Na počátku 13. století sjednotil mongolské kmeny **Čingischán**. Mongolové podnikali tažení do **Číny**, na **Kyjevskou** Rus i do Evropy. Na Moravě se jim postavil český král **Václav I.** Po smrti **Čingischána** opustili Evropu a říše se postupně **rozpadla**. Turci pocházeli ze **stepí** Střední Asie. V 10. a 11. století pronikali na území **arabské** říše, kde přijali **islám**. V 11. století se zmocnili **Jeruzaléma**, města posvátného pro křesťany, a papež proti nim vyhlásil **křížovou výpravu**. Kolem roku 1300 na obranu proti Mongolům sjednotil turecké kmeny **Osman**, podle něhož se říše nazývá **osmanská**. Roku 1453 dobyli Turci **Konstantinopol**, dnešní **Istanbul**. Turci roku 1526 v bitvě u **Moháče** Turci porazili **Ludvíka** Jagellonského a zmocnili se **Uher**.

strana 30

2. a) 3., b) 6., c) 2., d) 4., e) 5., f) 1.
3. 476 – 5., 863 – 4., 935 – 3., 955 – 6., 1453 – 1., 1526 – 2.
1. Stoletá válka je válečný konflikt mezi **Anglií** a **Francií**, v němž nakonec zvítězila **Francie**. Příčinou sporu bylo to, že Angličané ovládali ve Francii část území zvaného **Normandie**. Roku 1346 došlo k bitvě u **Kresčaku**, v níž byl zabit český král **Jan Lucemburský**, který bojoval na straně **Francie**.
1. Papežské schizma je situace, kdy v čele církve stojí dva **papežové**. Schizma propuklo roku 1378, kdy jeden papež sídlil v **Římě** a druhý v Avignonu. Ve snaze řešit situaci byl kardinály zvolen nový papež, a vzniklo tak **trojpapežství**. Schizma se podařilo vyřešit na koncilu v **Kostnici**, který svolal král **Zikmund Lucemburský**. Zde byl zvolen nový papež a tři předchozí papežové **odstoupili**.
2. 1. Ludvík Jagellonský, 2. Moháče, 3. Zlatá Horda, 4. Tataři, 5. Čingischán, 6. osmanská říše, 7. Václav I., 8. schizma, 9. Kresčaku, 10. Anglie, Francie, 11. Zikmund, 12. sultán. *Tajenka*: Johanka z Arku.

strana 31

1. **Přemysl Otakar I.** získal roku 1212 od císaře Fridricha II. **Zlatou** bulu **sicilskou**, která zaručovala **dědičný královský** titul. Primogenitura stanovuje, že dědicem je **nejstarší** syn panovníka. Novým znakem českého království se stal stříbrný dvouocasý **lev** v **červeném** poli.

Za Václava I. byla objevena ložiska **stříbra** v **Jihlavě**. Protože bylo pohraničí **málo** osídlené, zval do země **kolo-nisty**, především z **Německa**. Podařilo se mu zadržet **mongolské** vojsko, které táhlo na **Vídeň**. Během Václavovy vlády **rostla** moc šlechty, ta proti panovníkovi **povstala**. Václav I. dal vůdce povstalců **popravit**. Václavova sestra **Anežka** založila **klášter** a **špitál** Na Františku.

2. a) Přemysl Otakar I. b) Václav I., c) Přemysl Otakar I., d) Anežka.

3. A) b), B) b), C) b), D) a), E) b), F) a), G) a).

strana 32

1. Přemysl Otakar II. je nazýván králem „**železným a zlatým**“, pro svoji udatnost v boji, tvrdou vládu a díky svému **bohatství**. K českým zemím připojil **Rakousko**, dočasně Chebsko, **Korutany** a další území. Český stát tak sahal až k **Jaderskému** moři. Snažil se získat titul **římského** krále, ten ale získal **Rudolf Habsburký**. Přemysl Otakar II. Rudolfovu volbu říským králem **neuznal**. Rudolf donutil Přemysla vzdát se nově získaných území. Roku 1278 byl Přemysl Otakar II. zabit v bitvě na **Moravském poli**. Po jeho smrti zem drancovala vojska Oty **Braniborského**, poručníka královny Václava.

2. 1. Ota Braniborský, 2. šlechta, 3. Rudolf, 4. stříbro, 5. Němci, 6. Chebsko, 7. Rakousko, 8. Moravském poli, 9. Anežka, 10. Břetislav, 11. železný a zlatý, 12. Mongoly, 13. Zlatá bula sicilská. *Tajenka*: Bedřich Smetana – Braniboři v Čechách.

1. Po smrti Přemysla Otakara II. spravoval českou zemi **Ota Braniborský**. Ten Přemyslova syna **Václava II.** uvěznil a propustil ho až poté, co za něho česká **šlechta** zaplatila **výkupné**. Václavovi s vládou pomáhal **Záviš** z Falkenštejna, kterého pak nechal **popravit**. V **Kutné Hoře** se byla objevena nová ložiska **stříbra**.

Václav II. začal razit **pražské groše** a zřídil královskou mincovnu. Roku 1300 se nechal korunovat **polským králem** a roku 1301 získal pro svého syna **uherskou korunu**. Václav III. se ujal vlády mladý a **nezkušený**. Vzdal se **Uher** a vydal se na vojenskou výpravu do **Polska**, kde jeho moc ohrožovala místní knížata. Během cesty byl zavražděn v **Olomouci**.

strana 33

2. 1. Přemysl Otakar II. – (český král), 2. Václav II. – (český a polský král), 3. Václav III. – (český, polský a uherský král).

3. 863 – 5. – d), 955 – 1. – e), 973 – 2. – g), 1212 – 3. – a), 1278 – 4. – f), 1301 – 6. – c), 1306 – 7. – b).

4. 1. Falkenštejna, 2. Olomouci, 3. Ota Braniborský, 4. Vlašský dvůr, 5. Moravském poli, 6. železný a zlatý, 7. pražský groš, 8. uherskou, 9. Jaderskému, 10. Čingischán, 11. Polska, 12. Kutná Hora. *Tajenka*: Eliška Rejčka.

5. 1. Václav III. – cesta do Uher, Václav II. – pro sebe uherskou korunu, Přemysl Otakar II. – získal Uhry, Václav I. – stříbro v Kutné Hoře, Přemysl Otakar I. – Karel Veliký.

strana 34

1. Po smrti Václava III. vymřela královská větev **Přemyslovců** po meči, neboť zemřel **poslední mužský** potomek. Po 4 letech sporů o trůn byl králem zvolen **Jan Lucemburský**, který si vzal za ženu sestru Václava III. **Elišku Přemyslovnu**. V době bojů o trůn posílila moc **šlechty**, která se snažila omezit moc **panovníka**, což se Janovi nelíbilo. Kvůli neshodám se **šlechtou** a s **manželkou** se do Čech vracel jen, když potřeboval **peníze**, proto se mu říká „král **cizinec**“. V Evropě byl považován za skvělého diplomata a **válečníka**. K Českému království připojil **Horní Lužici**, část **Slezska** a definitivně i **Chebsko**. Svému synu **Karlovi IV.** pomohl získat titul **římského** krále. Zemřel v bitvě u **Kresčaku**, kde bojoval ve **stoleté** válce na straně **Francie**.

2. 1. ne – EL, 2. ano – IŠ, 3. ano – KA, 4. ne – PO, 5. ne – MO, 6. ano – ŘA, 7. ne – NS, 8. ne – KÁ. *Tajenka*: Eliška Pomořanská.

3. 1 – Braniborsko, 2 – Dolní Lužice, 3 – Horní Lužice, 4 – Slezsko, 5 – Chebsko, 6 – Horní Falc, 7 – Čechy, 8 – Morava.

strana 35

1. Karel IV. byl synem **Jana Lucemburského** a **Elišky Přemyslovny**. Byl vychován ve **Francii**. Správy českých zemí se ujal roku 1334 jako **markrabě moravský**. V roce 1334 bylo povýšeno pražské biskupství na **arcibiskupství**. Roku 1346 byl Karel IV. zvolen **římským** králem, roku 1347 byl korunován **českým králem** a roku 1355 byl korunován římským **císařem**. Do Prahy si pozval stavitele **Matyáše** z Arrasu. Nechal postavit **katedrálu (Chrám)** svatého Víta, dnešní Karlův **most**, hrad **Karlštejn** a **Nové Město pražské**. Roku 1348 založil **Karlovu univerzitu**. Soustátí, jemuž vládl, se nazývá **země Koruny české**, jeho součástí bylo **České království**, **Moravské markrabství**, **Slezsko**, **Chebsko**, **Horní a Dolní Lužice**, **Horní Falc** a **Braniborsko**.

2. 1. Braniborsko, 2. Otec vlasti, 3. Matyáš z Arrasu, 4. Francii, 5. Lucemburkové, 6. Svatováclavská, 7. Arnošt z Pardubic, 8. Vita Caroli, 9. Eliška Přemyslovna, 10. Karlštejn, 11. Olomouc, 12. cizinec, 13. Kresčaku; *Tajenka*: Blanka z Valois.

3. a) Karel IV., 2. Eliška Přemyslovna, c) Jan Lucemburský.

strana 36

1. Václav IV. byl od dětství připravován na **vladařské** povinnosti, ve dvou letech byl korunován **českým** králem, později **římským** králem. Za jeho vlády zasáhla zemi epidemie **moru**. Václav IV. měl spory se **šlechtou**, **církví** i bratrem **Zikmundem**. Protože se nestaral o říšské záležitosti, byl zbaven koruny **římského krále**. Kvůli neshodám s arcibiskupem nechal umučit jeho splupracovníka **Johánka** z **Pomuku**. Vydal Dekret **kutnohorský**, který měnil počet hlasů na pražské **univerzitě** ve prospěch **Čechů**.
2. 1. Karel IV., 2. lov, 3. Zikmund, 4. Jan z Pomuku, 5. Jan z Jenštejna, 6. církví. *Tajenka*: Ivinec.
3. **A.** 2, 1, 4, 6, 3, 5.; **B.** Z, U, Z, A, N, A. *Tajenka*: Zuzana.
1. Zikmund Lucemburský byl **mladším** bratrem **Václava IV.** Díky sňatku se stal **uherským** králem. Roku 1400 byl zvolen **římským** králem. Přispěl k vyřešení papežského **schizmatu**. Po smrti Václava IV. byl jediným dědicem **českého** království. Během **křížové** výpravy proti **husitským** Čechům se nechal roku 1420 korunovat **českým** králem. O rok později byla korunovace prohlášena za **neplatnou**. Zikmund byl uznán českým králem až po **husitských** válkách. Jeho smrtí vymřel rod Lucemburků po **meči**.

strana 37

1. Na počátku 15. století se objevovaly snahy o nápravu **církve**. Významným kritikem církve byl **Jan Hus**, který kázal v **Betlémské kapli** a působil jako **rektor** na **pražské** univerzitě. Kritizoval hlavně **bohatství** církve a prodej **odpustků**. Byl pozván na koncil do **Kostnice**, aby obhájil své učení. Zde po něm chtěli, aby své učení **odvolal**; to Jan Hus **odmítl**. Byl proto osouzen k **trestu smrti** a 6. 7. 1415 byl **upálen**. Husova smrt reformní hnutí **posílila**. Přívrženci reformy se nazývali **husité**, jejich symbolem se stal **kalich**. Na Husa navázal Jan **Želivský**. Podnětem husitských válek byla 1. pražská **defenestrace** (vyhození konšelů z oken Novoměstské radnice). Husity dělíme na **radikální** a **umírněné**. Husitský program **Čtyři pražské** artikuly zahrnoval **svobodu** kázání, přijímání pod **obojí**, odnětí **majetku** církvi a spravedlivé a rovné trestání těžkých **hříchů**.
2. *Chybná tvrzení*: a), c), d), f); *Oprava tvrzení*: a) Hus měl své příznivce mezi všemi vrstvami obyvatel., c) Pražská defenestrace byla důsledkem radikálního kázání Jana Želivského. d) Několik konšelů na následky 1. pražské defenestrace zemřelo. f) Husitská revoluce měla v Čechách větší podporu než na Moravě.
3. 1. Kutná Hora, 2. Tábor, 3. odpustků, 4. defenestrace, 5. Kostnice, 6. Jan Želivský, 7. koncil, 8. rektor, 9. kaple Betlémská, 10. umírnění, 11. kališníci, 12. Budapešť, 13. radikálové, 14. Václav IV., 15. artikuly. *Tajenka*: houfnice a pištála – palné zbraně používané husity.

strana 38

4. Proti husitům bylo vedeno pět **křížových výprav**, všechny skončily neúspěchem **křížáků**. V čele husitů stál **Jan Žižka**. Roku 1420 zvítězil v bitvách u **Sudoměře** a na **Vítkově**. Po jeho smrti vedl husitská vojska **Prokop Holý**, pod jehož vedením zvítězili pouhým zpěvem v bitvě u **Domažlic**. Později docházelo mezi husity ke sporům. Spojením umírněných husitů s katolickou šlechtou vznikla **panská jednota**, která porazila **radikální** husity v bitvě u **Lipán** roku 1434. Díky jihlavským kompaktátům se stal roku 1436 českým králem **Zikmund Lucemburský** a v Čechách bylo povoleno přijímání pod **obojí**. Husitské války vedly k všeobecnému hospodářskému a kulturnímu **úpadku** Českých zemí a k oslabení moci **katolické** církve.
5. 1. Kostnice, 2. Příbyslav, 3. Sudoměře, 4. Lipan, 5. Jan, 6. kompaktáta, 7. Zikmund, 8. vozové hradby, 9. Vítkov, 10. Prokop Holý, 11. panská jednota, 12. Kresčaku. *Tajenka*: Sion, Jan Roháč.
6. 1 b), 2 a), 3 e), 4 c), 5 f), 6 d).
7. ano.
8. *pravdivá tvrzení*: a), c), d), f), g), i), j); hejtman.

strana 39

1. Po Zikmundovi se stal českým králem Albrecht **Habsburský** a po něm Ladislav Pohrobek. České země do jeho dospělosti spravoval zemský **sněm** a spolky **šlechticů** a měšťanů v čele s **hejtmanem**. Nejznámější hejtman a správce země byl **Jiří z Poděbrad**. Ten byl po náhlé smrti Ladislava **Pohrobka** zvolen králem. Byl to první král z řady české **šlechty**. Říká se mu král **dvojího** lidu, protože dbal na dodržování basilejských **kompaktát**. Poklidné soužití katolíků a **kališníků** se nelíbilo **papeži**, který prohásil Jiřího za **kacíře** a proti Čechům vyhlásil **křížovou výpravu** v čele s uherským králem **Matyášem Korvínem**. Ten v bitvě u **Vilémova** prohrál. Přesto se nechal **katolickou** šlechtou zvolit českým králem. Aby zachoval celistvost země, nabídl Jiří z Poděbrad nástupnictví polskému panovnickému rodu **Jagellonců**. Za vlády Jiřího z Poděbrad vznikla v Čechách nová církev **Jednota bratrská**, jejím zakladatelem byl Petr **Chelčický**.
2. 1. Jednota bratrská, 2. Čechy, Uhry, Rakousko, 3. Lipany, 4. Albrecht, 5. Turkům, 6. Ladislav Pohrobek, 7. kacíře, 8. dvojího lidu, 9. hejtmani, 10. Chelčického, 11. Jagellonců, 12. Matyáš Korvín. *Tajenka*: bratr Paleček.
3. *Oprava chyb*: a) Albrecht Habsburský byl **zetěm** Zikmunda Lucemburského. b) Ladislav Pohrobek **nebyl** zavražděn Jiřím z Poděbrad. c) Jiří z Poděbrad se snažil o **dodržení** basilejských kompaktát. d) Křížovou výpravu proti Čechům vedl **uherský** král Matyáš Korvín, e) Jiří z Poděbrad **zvítězil** v bitvě u Vilémova s Matyášem Korvínem,

f) Matyáš Korvín byl v Olomouci korunován **katolíky** českým králem, g) Jiří z Poděbrad doporučil jako svého nástupce **Vladislava Jagellonského**./ Jiří z Poděbrad **nedporučil** jako svého nástupce **svého syna**. f) Základem učení Jenoty bratrské je **neodporovat zlu násilím**.

strana 40

- Po smrti Jiřího z Poděbrad měly České země **dva** krále, v Čechách vládl **Vladislav Jagellonský**, na Moravě, ve **Slezsku** a v **Lužici** vládl Matyáš **Korvín**. Po jeho smrti převzal vládu v celém soustátí **Vladislav Jagellonský**, který byl zvolen i **uherským** králem. Moc šlechty **rostla** na úkor **krále**. Spory mezi katolíky a **kališníky** vyřešil **kutnohorský náboženský smír**. Ke sporům mezi městy a šlechtou docházelo kvůli **Vladislavskému** zřízení **zemskému**, které zbavovalo města možnosti **hlasovat** na zemském sněmu. K nejznámějším stavbám pozdní gotiky patří **Vladislavský sál**. Ludvík Jagellonský ukončil spory mezi šlechtou a městy **Svatováclavskou** smlouvou, města dostala **hlas** na zemském sněmu a šlechta mohla **podnikat**, např. v **rybníkářství** a **pivovarnictví**. Roku 1526 zemřel Ludvík Jagellonský v bitvě u **Moháče**, kde bojoval proti **Turkům**.
- Čechy – 4, Dolní Lužice – 1, Slezsko – 3, Horní Lužice – 2, Morava – 5, Uhry – 6.
1. Jagellonců, 2. Lužice, Morava, Slezsko, 3. rybníkářství, 4. Budín, 5. Jednota bratrská, 6. Matyáš Korvín, 7. Turky, 8. Moháče, 9. dvojího lidu, 10. pivovarnictví. *Tajenka*: Jakub Krčín – český rybníkář.

strana 41

- A. a) 4., b) 1., c) 5., d) 3., e) 2. **B.** Ludvík Jagellonský, C. při ústupu z bitvy u Moháče roku 1526.
1. c), 2. e), 3. a), 4. b), 5. i) 6. g), 7. f), 8. h), 9. d).
- V polovině 12. století vznikl ve **Francii** **gotický** sloh. K základním znakům patří: **vysoké** stavby, **lomený** oblouk, **křížová žebrová** klenba, složitý opěrný systém pilířů a oblouků a **zdobné** prvky. Ke zdobným prvkům patřily např. okna s **vitráží** (barevná mozaiková výplň), **chrlíče** (fantaskní tvorové zdobící okapy), portál (zdobený vchod), **rozeta** (kruhové zdobné okno).
- a) lomený oblouk, b) křížová žebrová klenba, c) rozeta, d) portál, e) vitráž.

strana 42

- Mezi gotické církevní stavby patří **kostely**, **chrámy** a **kláštery**. Tyto stavby jsou **více** prostorné, **více** prosvětlené a **méně** masivní než románské. K rozvoji gotické architektury u nás došlo za vlády **Karla IV.** K významným stavbám patří katedrála svatého **Víta** v **Praze** a chrám svaté **Barbory** v **Kutné Hoře**. K nejznámějším stavitelům patří **Matyáš** z **Arrasu** a **Petr Parléř**. Mezi světské stavby řadíme např. **hrady**. K nejznámějším hradům patří **Karlštejn**, **Zvíkov (Bezděz)**. Obrazům panny Marie s Ježíškem se říká **madony**, sousoší či obrazy panny Marie s ukřižovaným tělem Ježíše jsou tzv. **piety**. Dvorním malířem Karla IV. byl Mistr **Theodorik**.
- a) madona, b) pieta
- obrázky b), c)
- a) chrám sv. Barbory, b) Karlštejn, c) most v Písku, d) Novoměstská radnice, e) Karlův most, f) Prašná brána, g) Svatovítský chrám, h) Staroměstská radnice.

strana 43

- Novověk je spjat s několika významnými událostmi, např. s „objevením“ **Ameriky** (1492) Kryštofem **Kolumbem**, nástupem **Habsburků** na český trůn (1526), zdokonalením **knihtisku**, šířením humanismu a **renesance**, reformami **katolické** církve. Největší změnou v zemědělství je zavedení **střídavého** hospodářství. Po obilí se sely **pícniny**. Ke sklizni se užívala **kosa**. K pohánění strojů se používalo **vodní kolo** a vznikaly první **vysoké** pece. V textilní výrobě vznikaly **manufaktury**, které nahradily **řemeslnické** dílny. Roku 1453 po dobytí **Konstantinopole** začali **Turci** vybírat **poplatek** za průjezd černomořskými **úžinami**. Evropané proto hledali nové cesty do **Asie**. V 15. století došlo k **rozvoji** mořeplavby. Vyráběly se **prostornější** a **pevnější** lodě. mezi námořníky se rozšiřovaly **mapy**, užíval se **kompas** a astroláb.
1. manufaktura, 2. střídavé, 3. Turci, 4. pícniny, 5. kosa, 6. Petr Parléř, 7. vodní kolo, 8. Kolumbus, 9. Habsburkové. *Tajenka*: Marco Polo se proslavil jako cestovatel.
- Prvními novodobými mořeplavci byli **Benátčané** a Janované. Portugalec Baroloměj Diaz doplul roku 1487 k **nejjižnějšímu** cípu **Afriky**, ten se nazývá mys **Dobré naděje**. Roku 1492 doplul **Kryštof Kolumbus** se svými třemi loděmi do **Severní Ameriky**. Byl však přesvědčen, že doplul do **Indie**, proto místní obyvatele nazval **indiány**. Jako první do **Indie** doplul Portugalec Vasco da Gama. Výprava Španěla Fernanda Magalhãese obeplula **svět**. Mezi námořní velmoci patřily státy **Španělsko**, **Portugalsko**, **Anglie** a **Francie**. Z Ameriky byly do Evropy přivezeny nové plodiny, např. **kukuřice**, **brambory**, **tabák** a **rajčata**. Evropané vyvrátili říši **Aztéků** a **Inků**.

strana 44

- žlutá*: Bartoloměj Diaz – mys Dobré naděje, *zelená*: Fernando Magalhães – cesta kolem světa, *červená*: Kryštof Kolumbus – ostrovy při pobřeží Severní Ameriky, *fialová*: Vasco da Gama – Indie.
1. ano – S, 2. ano – A, 3. ne – N, 4. ano – T, 5. ne – A, 6. ne – M, 7. ano – A, 8. ano – R, 9. ne – I, 10. ano – A. *Tajenka*: Santa Maria.

4. A) Vasco da Gama, B) Fernando Magalhães, C) Jindřich Mořeplavec.

strana 45

1. Reformace usilovala o **nápravu** katolické církve, která nežila podle zásad obsažených v **Bibli** a kupčila s **odpustky**. Byly zakládány protestantské (též **evangelické**) církve, např. **luteránská** (v Německu), **kalvínská** (ve Švýcarsku, ve **Francii** si její příslušníci říkali **hugenoti**) a **anglikánská** (v Anglii). Protestanti odmítají autoritu **papeže**, jedinou autoritou je pro ně **Bible**. Spory mezi katolíky a protestanty vedly k **náboženským** válkám, které ukončil císař **Karel V.** tzv. **augsburským** mírem. Šlechta si **mohla** náboženství vybrat a poddaní museli vyznávat víru své **vrchnosti**. Mezi katolické státy patřily **Španělsko** a **habsburská monarchie**. Cílem katolické církve bylo zamezit šíření **protestantských** církví. K šíření katolické víry přispěl **jezuitský** řád.
2. Německo - protestanti (luteráni); Španělsko – katolická; Anglie – protestanti (anglikáni); Švýcarsko – protestanti (kalvinisté); habsburská monarchie – katolické.
3. a) 4, b) 3, c) 2, d) 1.
4. 1. augsburský, 2. evangelické, 3. luteráni, 4. reformace, 5. papež, 6. Španělsko, 7. patriarcha, 8. Bible, 9. kalvinisté, 10. hugenoti, 11. manufaktura. *Tajenka*: Klementinum.

strana 46

1. Po roce 1200 se na Pyrenejském poloostrově vytvořily 3 státy: **Porugalsko**, **Kastilie** a **Aragonie**. Roku 1469 vzniklo **Španělsko** po sňatku **Ferdinanda Aragonského** a Isabely **Kastilské**. V roce 1492 padla poslední **muslimská** pevnost ve Španělsku. 16. století nazýváme **zlatým** věkem Španělska, které bohatlo díky koloniím v **Jižní** a **Střední** Americe. Karel I. byl prvním z dynastie **Habsburků** na španělském trůnu. Byl i **císařem** ve Svaté říši římské jako **Karel V.** Podporoval **katolické** náboženství. Ve Svaté říši římské však vyhlásil **augsburský** mír, který zaručoval náboženskou **svobodu**. Potlačil moc **šlechty** a rušil výsady **měst**, což vedlo k nepokojům. Kvůli neúspěchům se nakonec vzdal vlády ve **Španělsku** i ve **Svaté říši římské**.
2. a) 1. císař, 2. Kastilie, Aragonie, 3. Granada, 4. Habsburkové, 5. Isabela Kastilská, 6. Jižní, Střední Amerika, 7. zlatý věk, 8. Nizozemí, 9. augsburský. b) *Tajenka*: Cervantes – Důmyslný rytíř Don Quijote de la Mancha.
3. Po odstoupení Karla V. se stal císařem jeho bratr **Ferdinand I.** Habsburský, který vládl v **Rakousku**, v **Uhrách** a v zemích **Koruny** české. Karlův syn **Filip II.** převzal vládu ve **Španělsku** a v **Nizozemí**. Vznikly dvě větve Habsburků: **španělská** a **rakouská**. Filip II. získal **nejmocnější** stát své doby, ve kterém prosazoval **katolickou** víru. Měl nákladný královský **dvůr**, což vedlo k zadlužení a zhroucení **hospodářství**. Kromě toho také ztratil **Severní Nizozemí**. Na moři Španělsko předstihla **Anglie**. Kladem Filipovy vlády bylo vítězství nad **Turky** v námořní bitvě u **Lepanta** roku 1571.

strana 47

4. chybná tvrzení: c), d), f), g) ; *oprava*: c) Filip II **neuhájil** prvenství na moři před Anglií., d) Španělsko mělo své kolonie v **Jižní** a **Střední** Americe., f) Filip II. **ztratil** bohaté Severní Nizozemí. g) Karel V. byl otcem **španělského krále** Filipa II., h) Válčení s Tureckem **působilo Španělům značné ztráty**.
1. Nizozemí bylo v 16. století jednou z **nejrozvinutějších** a **nejbohatších** zemí Evropy. Jeho bohatství pocházelo z námořního **obchodu**, stavby **lodí** a textilních **manufaktur**. Nizozemí pařilo **Španělům**, kteří Nizozemce **utiskovali**. Dalším problémem bylo **náboženství**; na severu Nizozemí se šířil **kalvinismus**. Filip II. pronásledoval **kalvinisty**, což vedlo k **povstání** nizozemské šlechty v čele s **Vilémem Oranžským**. Povstání na severu bylo úspěšné, takže **španělský** král byl sesazen a v severním Nizozemí byla vyhlášena **republika**. **Katolické** jižní Nizozemí, dnešní **Belgie**, **zůstalo** součástí Španělska.
2. 1. ne – I, 2. ano – N, 3. ne – K, 4. ano – V, 5. ne – I, 6. ne – Z, 7. ano – I, 8. ano – c, 9. ano – E. *Tajenka*: inkvizice.

strana 48

4. a) nekatolické, b) porazilo anglické loďstvo 1588, c) porážka v bitvě u Lepanta, d) nezávislost na Francii, e) dnešní Belgie, f) bojuje s jižním Nizozemím.
1. Po stoleté válce v Anglii soupeřily **dva** rody o to, kdo usedne na královský **trůn**. Této válce se říká válka **růží**, protože rody měly ve znaku **růži**. Anglickým králem se stal **Jindřich VIII.** Tudor. Ten založil **anglikánskou** církev, jejíž hlavou byl anglický **král**. Pronásledoval **katolickou** církev, rušil **kláštery**, zabavoval jejich **majetek** a církevní půdu využíval pro chov **ovcí**; vlnu potřeboval pro textilní **manufaktury**. Za vlády Jindřichovy dcery **Alžběty II.** došlo k **rozkvětu** Anglie, protože zastavila pronásledování **katolíků** a dbala o rozvoj **hospodářství**. Alžběta podporovala **korzáry** (piráty), kteří přepadali **španělské** lodě. V námořní bitvě v **Lamanšském** průlivu Angličané roku 1588 **zvítězili** nad Španěly. Anglie se stala **námořní** velmocí a začala s kolonizací **Severní** Ameriky. Po Alžbětině smrti vystřídali Tudorovce **Stuartovci**.
2. korzáři – piráti v Anglii, Tudorovci – rod vládnoucí v Anglii do roku 1603, anglikáni – církev založená v Anglii Jindřichem VIII.
3. 1. Oranžský, 2. Jindřich, 3. Španělsko, 4. válka růží, 5. Alžběta I., 6. ovce, 7. katolíky, 8. textilní, 9. Yorkové, 10. anglikánská, 11. Tudorovci, 12. Stuartovci, 13. korzáři. *Tajenka*: Anna Boleynová.

strana 49

1. Francouzští kalvinisté se nazývali **hugenoti**. Spory mezi nimi a **katolíky** vyústily v náboženskou **válku**. K vyvraždění hugenotů došlo během **Bartolomějské noci** (23.–24. srpna) 1572, kdy se konala oslava královské **svatby**. Po vymření panovnického rodu Valois nastoupili na trůn **Bourboni**. Jindřich IV. Navarrský roku 1598 vydal edikt **nantský**, který zaručoval náboženkou svobodu pro **hugenoty**. Ve Francii tak došlo k **náboženskému** smíru, který vedl k hospodářskému **rozvoji**. Díky silnému **lodstvu** získala Francie kolonie v **Severní Americe**.
2. 1. anglikánská, 2. Alžběta, 3. bartolomějská, 4. Vilém Oranžský, 5. edikt nantský, 6. hugenoti, 7. Jindřich Navarrský, 8. Španělsko, 9. Nizozemí, 10. Bourboni, 11. Habsburkové. *Tajenka*: kalvinismus.
3. Alžběta I. – A, Karel V. – Š,N, kalvinisté – F, N, Bourboni – F, bitva u Lepanta – Š, Filip. II – Š,N, Vilém Oranžský – N, Bartolomějská noc – F, Habsburkové – N, Š, chov ovcí – A, Jindřich VIII. – A, anglikáni – A, nezávislost severního Nizozemí – N, Š, Stuartovci – A, Jindřich Navarrský – F, válka růží – A, hugenoti – F, korzáři – A, Tudorovci – A, Kastilie, Aragonie – Š.
4. a) Anglie, b) Francie, c) Španělsko.

strana 50

1. Roku 1480 moskevský kníže **Ivan III.** porazil **Zlatou Hordu** a sjednotil ruská knížectví. Rusko je **zaostalý** stát, jeho obyvatelé se hlásili k **pravoslavné** církvi. Ivan IV. Hrozný byl **krutý** vládce. Údajně nepřátele nechával mučit a **popravovat**, pronásledoval **bojary** (vyšší šlechtu). Nechal se korunovat carem (ruská obdoba **císaře**). Vládl absolutisticky, tedy **neomezeně**. V Rusku se absolutismus nazývá **samoděržaví**. Ivan IV. reformoval armádu a **soudnictví**. Získal přístup ke **Kaspickému** moři, pronikal na **Sibiř**. Po jeho smrti vystřídali Rurikovce **Romanovci**.
2. 1. Kaspickému, 2. Vasila Blaženého, 3. bojaři, 4. samoděržaví, 5. Zlatá Horda, 6. moskevské, 7. pravoslavi, 8. Rurikovci, 9. Ivan III. *Tajenka*: Ilja Repin – malíř, maloval výjevy ze života ruských lidí.
1. Osmani (též **Turci**) pronikali od 14. století na **Balkánský** poloostrov a do **Uher** (dnešní Maďarsko). Zastavit je chtěl český a uherský král **Ludvík Jagellonský**, který zahynul roku 1526 v bitvě u **Moháče**. Turci postupně ovládli **Uhry**, odkud je vytlačili až koncem 17. století **Habsburkové**. Roku 1529 se Turci pokusili dobýt **Vídeň**. Turci přepadali **kupecké** karavany, což vedlo k hledání nových cest z Evropy do **Asie** po moři. V roce 1571 Turci **byli poraženi** v námořní bitvě u Lepanta.
2. 1. Balkán, Uher, 2. osmanská, 3. Moháče, 4. Lepanta, 5. samoděržaví, 6. Ludvík Jagellonský, 7. Uhry. *Tajenka*: rohlíky.

strana 51

1. Po smrti Ludvíka Jagellonského v bitvě u **Moháče** byl českým králem zvolen roku 1526 **Ferdinand I. Habsburký**. Slíbil, že bude sídlit v **Praze** a že zachová české **úřady**. To nedodržel, přesídlil do **Vídně**, české **úřady** byly podřízeny centrálním ve **Vídni**. Do Českých zemí pozval jezuity a zahájil **rekatolizaci**. Habsburská monarchie se skládá z **rakouských** zemí, zemí **Koruny české** a **Uherského** království. České země platily **vyšší** daně, z nichž se např. financovaly války s **německými** protestanty. Když Ferdinand I. svolal **vojsko bez vědomí** českých stavů, ty se **panovníkovi postavily na odpor**. Ferdinand I. povstání **potlačil**.
2. a) 1. Habsburkové, 2. jezuité, 3. katolické, 4. Vídeň, 5. personální, 6. Ferdinand I., 7. osmanské říši, 8. země rakouské. *Tajenka*: Belvédér, b) Ferdinand I., pro svoji ženu (Annu Jagellonskou), v Praze.
3. a) 1 – Země koruny české, 2 – rakouské země, 3– uherské království; b) část Uher patřila osmanské říši – tzv. Budínský pašalik.

strana 52

1. Ferdinanda I. Habsburkého vystřídal na českém trůnu **Maxmilián II.** Aby se jeho syn **Rudolf** mohl stát českým králem, slíbil náboženskou **svobodu** pro nekatolíky. Tu měla zaručit Česká **konfese**, s níž Maxmilián II. ústně souhlasil, ale nikdy ji **nepodepsal**. Rudolf II. přesídlil do **Prahy**, z níž se stalo centrum vědy a **umění**. Vladařské povinnosti **zanedbával**. Do čela vojska proti Turkům postavil bratra **Matyáše**, který ho připravil o vládu v **Uhrách**, v Rakousku, na **Moravě** a ve **Slezsku**. Za to, že české stavy zůstaly Rudolfovi věrné, vynutily si na něm potvrzení **náboženské** svobody, tzv. **Rudolfův majestát**.
2. 1. Česká konfese, 2. Ferdinand, 3. Španělsko, 4. Maxmilián II., 5. učence, umělce, 6. kultury, 7. Habsburkové, 8. Turky, 9. Matyáš, 10. Praha, 11. majestát. *Tajenka*: Kepler a Brahe – astrologové.
3. 1. ne – A, 2. ano – R, 3. ne – C, 4. ne – I, 5. ano – M, 6. ne – B, 7. ano – O, 8. ne – L, 9. ne – D, 10. ano – O. *Tajenka*: Arcimboldo.

strana 53

1. Král Matyáš přesídlil s dvorem zpět do **Vídně**. Během jeho vlády posílili **katolíci**. Stížnosti nekatolíků na porušování Rudolfova **majestátu** Matyáš **neřešil**, a proto nekatolíci roku 1618 **vyhodili** dva **místodržící** z oken **Pražského hradu**, jedná se o tzv. třetí **defenestraci**. Ještě za Matyášova života byl zvolen českým králem **Ferdinand Štýrský** (jako Ferdinand II.), musel však slíbit dodržování **Rudolfova majestátu**.
2. A) 1. d), 2. a), 3. f), 4. b), 5. c), 6. e); 1. e), 2. d), 3. c), 4. a), 5. f), 6. b).

B) Přemyslovci: Přemysl Otakar II., Přemysl Otakar I., Václav II., Václav III.; **Lucemburkové:** Jan Lucemburský, Karel IV, Zikmund; **Jagellonci:** Ludvík Jagellonský; **Habsburkové:** Ferdinand I., Maxmilián II., Matyáš;
C) Jiří z Poděbrad - byl to I. český panovník zvolený z řady šlechty, ne panovnického rodu.

1. Třetí pražská defenestrace byla začátkem českého **stavovského** povstání a **třicetileté** války. Po smrti **Matyáše** neuznali Češi **Ferdinanda II.** za českého krále a místo něj zvolili **Fridricha** Falckého. **Ferdinand II.** proto vytáhl s armádou do Čech a v bitvě na **Bílé hoře** porazil českou **stavovskou** armádu. Ferdinand II. nechal 21. 6. 1621 popraviti na **Staroměstském** náměstí **27** českých pánů a zabavil jejich **majetek**. Roku 1627 vydal Ferdinand II. **Obnovené zřízení** zemské pro Čechy (1628 pro Moravu), které uzákoňovalo **neomezenou** moc panovníka, povolovalo pouze **katolickou** víru a zrovnoprávňovalo **němčinu** s češtinou. Nekatolická šlechta musela **odejít** ze země, poddaní museli **přijmout** katolickou víru. Habsburkové získali **dědičné** právo na český trůn.
2. 1. a), 2) b), 3. d), 4. e), 5. f), 6. c).

strana 54

3. 1. Štýrský, 2. Bílé hoře, 3. Matyáš, 4. Vídeň, 5. Ferdinand II., 6. defenestrace, 7. nekatolíci, 8. zimní král, 9. majestát, 10. Staroměstské, 11. Alžběty, 12. Maxmilián II., 13. Jindřich VIII., 13. Nizozemí, 14. car. *Tajenka:* Vilém **Slavata** z Chlumu a Jaroslav Bořita z **Martinic** byli místodržící, kteří byli vyhozeni z oken Pražského hradu při třetí pražské defenestraci.
4. a) 1. ano – JA, 2. ne – N, 3. ano – AM, 4. ne – OS, 5. ano – KO, 6. ne – ME, 7. ano – NS, 8. ne – KÝ. *Tajenka:* Jan Amos Komenský.
5. Jan **Amos Komenský** se narodil pravděpodobně v **Uherském Brodě**, zemřel v **Amsterodamu**. Vlast musel opustit, protože nepřestoupil ke katolickému náboženství a zůstal členem členem Jednoty **bratrské**. Je nazýván **učitelem národů**. K jeho nejznámějším dílům patří: **Orbis Pictus (Svět v obrazech)**, **Labyrint světa a ráj srdce**, **Kšaft umírající matky jednoty bratrské**, **Škola hrou...**

strana 55

1. Třicetiletá válka začala roku 1618 na našem území událostí zvanou **české stavovské** povstání. Skončila roku 1648 **vestfálským** mírem. Na straně katolíků byli **rakouští** a **španělští** Habsburkové, do tábora protestantů patřila **Anglie, Nizozemsko, Švédsko, Dánsko**, a katolická **Francie**. Významným vojevůdcem této války byl švédský král **Gustav II. Adolf** a český šlechtic a vrchní velitel **císařských** vojsk **Albrecht z Valdštejna**, kterého nakonec nechal císař **zavraždit**. V roce 1645 Švédové zvítězili v bitvě u **Jankova**. Roku 1648 drancovali **Prahu** a ukradli část **Rudolfovy** sbírky.
2. 5, 3, 2, 4, 1.
3. 1. ano – J, 2. ne – I, 3. ano – Č, 4. ne – Í, 5. ano – N, 6. ne – Ch, 7. ano – E, 8. ano – B; *Tajenka:* Jičín, Cheb.

strana 56

1. Renesance je umělecký sloh vzniklý v severní **Itálii** ve **14.** století, pro který je typický návrat k **antice**. Humanismus klade důraz na **člověka**, na **lidský rozum** a rozvoj **přírodních** věd. Mezi renesanční stavby patří hlavně **zámky** a **letohrádky**. Pro renesanční stavby jsou typická **obdélníková** sdružená okna, **arkády** a **sgrafita** (ornamenty na omítce), kuželková **balustráda** (zdobné zábradlí). Stavby se rozprostírají do **šíře** a často jsou spojeny se **zahradou**. K nejznámějším renesančním stavbám u nás patří: letohrádky **Belvedér** a **Hvězda**, zámky v **Litomyšli** a **Telči** a měšťanské domy v **Telči** a **Slavonicích (Třeboni)**.
2. a) balustráda, b) sgrafito, c) obdélníkové okno sdružené po dvou, d) arkády.
3. a) Hvězda, b) zámek Bučovice, c) zámek Telč, d) Belvedér, e) zámek Velké Losiny f) zámek Litomyšl.

strana 57

4. a) románský sloh, b) renesance, c) gotický sloh.
1. Renesanční malíři **používali** perspektivu. Nejznámějším malířem byl Leonardo da **Vinci**, kterého proslavil obraz **Mona Lisa**. Mezi sochaři vynikal **Michelangelo** Buonarotti, autor sochy **David**. Rozvíjely se **přírodní** vědy, např. fyzika, **chemie**, **botanika**, **lékařství** a **astronomie**, k jejímž hlavním představitelům patřili např. **Mikuláš Koperník**, **Galileo Galilei** a **Johannes Keple (Tycho Brahe)**. K šíření vzdělanosti přispělo zdokonalení **knih-tisku**, o něž se zasloužil **Němec** Johannes Gutenberg. Muži si oblékali krátký vypasovaný krátký **kabát**, řasené nohavice a na nohou nosili **punčochy**. Ženy nosily dlouhé sukne oddělené od živůtku podepírané krinolínou (kovovými **obručemi**). Ke stažerní trupu sloužil **korzet** (šněrovačka).
2. a) David – Michelangelo Buonarotti, b) Mona Lisa – Leonardo da Vinci, c) Dáma s Hranostajem – Leonardo da Vinci, d) Poslední večeře – Leonardo da Vinci, e) Stvoření Adama – Michelangelo Buonarotti.

strana 58

1. křesťanství – Bible, Ježíš; islám – korán, Muhammad.
2. východní křesťané – pravoslavná, patriarcha, Konstantinopol; západní křesťané – katolická, papež, Řím.
3. 863 d), 1212 e), 1278 c), 1306 a), 1415 g), 1434 f), 1526 h), 1620 b).
4. a) 3., b) 8., c) 4., d) 6., e) 1., f) 7., g) 2., h) 5.

5. a) 5., b) 8., c) 1., d) 7., e) 4., f) 3., g) 6., h) 2.
6. a) 5., b) 4., c) 7., d) 8., e) 2., f) 3., g) 1., h) 6.
7. a) renesance, b) románský sloh, c) gotický sloh.

strana 59

8. 1. *tabulka, první sloupec*: panovník, léno, desátek, Konstantinopol, Muhammad, cech, Jihlava/Kutná Hora, Betlémská kaple, kalich, absolutismus, občanská válka, Bartolomějská noc; *druhý sloupec*: hlaholice, tvrz, Sámova říše, Slavníkovci, kolonizace, defenestrace, Tábor, odpustky, korzáři, hugenoti, samoděžaví, Jindřich VIII.
2. *tabulka*: Jindřich VIII. – Anglie, anglikánská, Vilém Oranžský – Nizozemí, kalvinismus (protestantismus), Karel V., Filip II. – Španělsko, katolická, Ivan Hrozný – Rusko, pravoslavná.
9. V 7. století vznikl na našem území **kmenový** svaz zvaný **Sámova říše**. Prvním skutečným státním útvarem na našem území byla **Velká Morava**; největší územní rozlohy dosáhla za knížete **Svatopluka**. Prvním historicky doloženým českým knížetem byl **Bořivoj** z rodu **Přemyslovců**. Kníže **Václav** platil poplatek za mír Jindřichu Ptáčníkovi; dal ho zavraždit jeho bratr **Boleslav I.** Kníže **Oldřich** dobyl od Poláků zpět Moravu a vytvořil pevné soustátí Čech a Moravy. Prvním českým králem byl **Vratislav II.** Dědičný královský titul pro český stát získal **Přemysl Otakar I.** V Jihlavě se začalo s těžbou stříbra za vlády **Václava I.** Král **Václav II.** získal pro sebe polskou korunu a pro syna korunu **uherskou**. Za „Otce vlasti“ je považován **Karel IV.** Husitské války začaly po smrti krále **Václava IV.** Prvním panovníkem z řad české šlechty byl zvolen **Jiří z Poděbrad**. Prosadil nástupnictví polských **Jagellonců**. V roce 1526 nastoupili na český trůn **Habsburkové**, kteří sídlili ve **Vídni**. V Praze sídlil **Rudolf II.**, učinil z ní centrum **umění** a kultury. Roku 1620 došlo k bitvě na **Bílé hoře**, české stavy byly **poraženy**, v roce 1621 bylo 27 českých pánů **popraveno** na **Staroměstském náměstí**. Čeští **protestanti/nekatolíci** museli opustit zemi a Habsburkové se stali **dědičně** českými králi.